

Pohybové-taneční představení Propojme se včera je součástí výzkumného projektu v rámci programu Strategie AV21 Odolná společnost pro 21. století organizovaného Akademií věd České republiky.

Projekt si klade za cíl zkoumat odolnost (ang. resilience) jako schopnost zvládat nepříznivé situace, překonávat krize a adaptovat se na individuální nebo společenské změny. Relevantnost tématu vyplývá z aktuálního vývoje světa, který charakterizují „bezprecedentní sociální a environmentální změny, doprovázené vysokou mírou nejistoty, rizika, komplexity a nutností rychle čelit novým krizovým situacím. Cílem je prozkoumat všeobecné předpoklady společenské odolnosti vůči nečekaným událostem, změnám či krizím a kultivovat společenskou rozpravu nad aktuálními krizovými jevy a testovat inovativní formy transdisciplinárních aktivit, které vedou k budování funkční společenské infrastruktury.“ (Koubová a kol., 2021).

Vědecké téma odolnosti, které má v mezinárodním akademickém diskurzu stále pevnější místo, bylo v rámci kreativní laboratoře Tanelabu zkoumané skupinkou vybraných performerů a výtvarníků. V průběhu roku byli do společného dialogu přivzváni vědeckí odborníci. Na začátku projektu účastníky teoreticky představili téma odolnosti z psychologické, politické nebo environmentální perspektivy, v další fázi projektu se přímo účastnili umělecké rezidence v geoparku Ralsko. Zde tanečníci pro hostující odborníky sestavili krátký scénický tvar v site-specific prostředí, ve kterém si poprvé zkusili zpracovat vědecké téma odolnosti performativním způsobem.

Důležitým aspektem Tanelabu je vytvářet prostor pro mezioborovou spolupráci. Otevření dialogu mezi uměním a vědou, mluvicími zdánlivě jiným jazykem, se může zdát těžké. Důležitost této praxe tkví právě v opakovaném zkoušení a ohledávání, které může vést až k vytočenému porozumění. Ve výsledku bychom mohli říct, že výsledný tvar tanečního představení Propojme se včera je kolektivním dílem všech zúčastněných, kteří dílek po dílku v průběhu roku přispěli svou osobní perspektivou, vzhledem a zkušenostmi.

Výstupem je imerzivní site-specific performance na pomezí pohybového představení a odborné přednášky. Soubor artikuluje důležité otázky, např. jak přistupovat k odolnosti z individuálního nebo kolektivního hlediska, co podporuje odolnost celospolečenských systémů nebo jak zvládat krize snadněji. Autorky projektu – Mířenka Čechová, Markéta Vacovská a Alice Koubová – se skupinou pracují pomocí metod převzatých z tzv. „devised theatre“ založeného na kolektivní tvorbě, improvizaci a tělesné expresi skrz prožitou zkušenost. Autorské představení Propojme se včera mapuje odolnost jako jev, faktor a potenciálně využitelný nástroj ve společensko-transformačních procesech. Konceptně navazuje na imerzivní site-specific performance !Q!/Family Therapy uvedenou v roce 2018 v pražské industriální Pragovce, na které rok a půl pracovala skupina performerů a výtvarníků v intenzivním dialogu s psychiatry, psychology a jinými tvůrčími osobnostmi. Cílem bylo zmapovat témata psychické, společenské a environmentální odolnosti, odolnosti člověka vůči krizovým situacím, manipulacím a zastrasování, stejně jako schopnost adaptace, transformace a péče o svět, v němž chceme žít.

Prolínání kreativní a vědecké praxe nemusí znamenat jen rozšiřování tvůrčího potenciálu, ale také znovudefinování funkce a postavení umění v dnešní společnosti. „Mnoho umělců [...] cítí potřebu změnit směřování jejich umění tak, aby se více vyjadřovalo ke společnosti a prostředí.“ (Gablík, 1995). Pokud je i samotná společnost otevřená k uměleckým zásahům do mimouměleckého prostředí, pak umění potvrzuje svoji relevanci.

Umění i věda si prošly historickým vývojem, v rámci kterého došlo k postupnému stírání hranic a rozdílu mezi nimi. Vědecká obec začala polemizovat o neprůstředné objektivitě empirického bádání, které vzniká na pozadí subjektivního interpretačního procesu, naopak, umělecká praxe se rozvinula do jiných než výhradně uměleckých oblastí, které vyžadují specifickou odbornou dovednost nebo úroveň technické zručnosti. „Způsob vztahování se ke světu v pojetí umělce a vědce jsou si natolik blízké, že umožňují stejně tak pohled na vědu jako na umění i chápání sféry umění jako určitého typu vědecké práce.“ (Horáková, 2006).

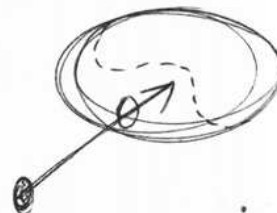
I když jsou umění a věda ve své praxi zcela odlišné, spojuje je společná potřeba zkoumat a dosahovat specifického typu poznání. Tanelab dokazuje, že umění má potenciál generovat společenské poznání a spolupodílet se na tvoření kolektivní skutečnosti.

Proč ambice měnit, přetvářet a reorganizovat dominuje v současném umění víc než pasivní možnost reflektovat? Co se stane, když se kreativní potenciál umění spojí s inovačním přístupem výzkumu? Dá se souhlasit s tvrzením německého malíře a sochaře George Baselitz, že žádný umělec nezměnil nikdy nic k lepšímu, ani k horšímu?

[1] KOUBOVÁ, A., ŠTÖCKELOVÁ, T., KADERKA, P., GVOŽDIAR, V., 2021. Odolná společnost pro 21. století. Position paper. Program Strategie AV21 ČR [online].

[2] LACY, Suzanne, 1995. Mapping the terrain: New Genre Public Art. Seattle: Bay Press. ISBN 0-941920-30-5.

[3] HORÁKOVÁ, Jana, 2006. Technické obrazy a nová senzibilita, nová média a skepse jako umělecký postoj. Poměr umění a vědy ve vztahu k technické 20. století. In: Kde končí umění a začíná věda, a naopak? Sborník prací z konference pořádané u příležitosti 60. výročí založení Akademie múzejních umění v Praze, s. 26-31. Praha: Centrum základního výzkumu AMU & MU. ISBN 978-80-7331-084-4.

V druhé půlce představení jste slyšeli autorskou píseň v interpretaci hudební umělkyně Vi Huyen Tran. Skladba je inspirovaná odpověďmi na dotazník, ve kterém Vi položila tanečnicům tři jednoduché otázky týkající se jejich postoju k odolnosti. Úryvek četla v závěru představení filozofka Alice Koubová, zde nabízíme výňatky všech odpovědí v kalážovitěm formátu stínového rozhovoru.

Změnilo se vaše vnímání odolnosti?

„Najprv som si pod slovom odolnosť predstavoval stenu, ktorá odrážala všetky problémy, no teraz si uvedomujem, že je to skôr guma, ktorá je poddajná.“

Všichni dotazovaní performeré v rozličné míře uznávají, že na odolnost měli jiný názor před projektem, než mají teď. Většina z nich si odolnost představovala jako urputnou sílu se zapřít a všechno vydržet. Stav, ve kterém není dovoleno selhat, stěžovat si nebo ukázat slabost a raději všechno přetpět. Nebo schopnost projít si těžkými zkouškami ale bez újmy, tedy být v pohodě za jakýchkoliv okolností. Po projektu se shodují v názoru, že je v pořádku internalizovat prožitky krizových situací, ze kterých se můžeme poučit a tím se stát odolnějšími. Odolnost neznamená vyhrát, odolnost je rychlá adaptace na změnu. Když si dovolíme nebyť v pohodě, místo síly projevovat laskavost a zranitelnost, dovolit si zkolabovat, nebát se říct ne. Uvědomovat si své možnosti. Odolnost je přijetí, neustálá transformace a přizpůsobivost.

Změnil se váš postoj nebo chování ke konfliktům a krizím?

„Nevim, zda bych řekl, že se ke krizím stavím zcela odlišně, to by zřejmě nebylo zcela pravda, ale rozhodně o nich hlouběji přemýšlím.“

Postoj ke krizím nebo konfliktům zůstává pro většinu dotazovaných účastníků nezměněný. Shodují se, že o tématu a svém osobním postoji začali víc přemýšlet, ale jejich chování se nezměnilo, protože naučené vzorce reakcí na krizi jsou hluboce zakořeněné a není je možné změnit za tak krátký čas. Někteří dotazovaní se považují za odolnější, protože díky procesu lépe chápou sami sebe a dokáží lépe zhodnotit, jak na ně krize zapůsobí. Sebepoznání jim přineslo jistou míru odosobněnosti od konfliktních a krizových situací.